

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบสองกลุ่ม โดยวัดผลก่อนและหลังทดลอง (Pre-test Post-test) เพื่อศึกษาผลการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิด ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาต่อความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บิดาที่มีบุตรคนแรกของครอบครัว ที่พาภรรยามารับบริการที่แผนกสูติกรรมในโรงพยาบาลกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 30 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง 15 คน ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา และกลุ่มควบคุม 15 คน ซึ่งได้รับการสอนตามปกติ การแบ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีจับคู่ (Matching Paired) คือ จำแนกบิดาออกเป็นคู่ ๆ โดยแต่ละคู่มีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย แผนการสอนร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาเรื่อง การดูแลทารกแรกเกิด หุ่นจำลองทารกแรกเกิด ภาพพลิกเรื่อง การดูแลทารกแรกเกิด และคู่มือปฏิสัมพันธ์สำหรับ คุณพ่อ คุณแม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคลของบิดา

ชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด

ชุดที่ 3 แบบวัดเจตคติของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด

ชุดที่ 4 แบบสังเกตทักษะของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด

ชุดที่ 5 แบบสังเกตทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด

การดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยไปที่แผนกฝากครรภ์เพื่อพบหญิงตั้งครรภ์แรกที่มารับบริการฝากครรภ์ที่มีอายุครรภ์ 35 สัปดาห์ เพื่อชี้แจงโครงการวิจัย จากนั้นแนะนำให้ผู้วิจัยมีครรภ์เหล่านั้นนำสามีมาด้วยเมื่อมาฝากครรภ์ครั้งต่อไป

2. เมื่อหญิงมีครรภ์มาฝากครรภ์ตามนัดในสัปดาห์ต่อมา ซึ่งจะมาพร้อมกับสามี ผู้วิจัยแนะนำตนเองสร้างสัมพันธ์กับสามี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างให้เข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

3.1 ตรวจสอบคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ มีอายุเท่ากันหรือแตกต่างกันไม่เกิน 2 ปี มีระดับการศึกษาเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน และมีลักษณะครอบครัวคล้ายคลึงกัน

3.2 จับคู่บิดาในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันตามที่กำหนด

3.3 ให้บิดาในกลุ่มตัวอย่างที่จับคู่กันแล้วจับฉลาก เพื่อเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในกรณีที่บิดาในกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติไม่เหมือนกัน ไม่สามารถจับคู่ได้ ผู้วิจัยก็ให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้จับฉลากเพื่อเข้ากลุ่มการสอนเช่นเดียวกัน จากนั้นก็รอกกลุ่มตัวอย่างในสัปดาห์ต่อไปที่สามารถจับคู่กับกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ได้ ให้เข้ากลุ่มที่เหลือโดยไม่ต้องจับฉลากดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้กลุ่มตัวอย่างครบ 15 คู่ หรือ 30 คน

ผู้วิจัยใช้เวลาในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและสอนที่แผนกฝากครรภ์ รวมเวลา 72 วัน (27 พฤษภาคม - 6 สิงหาคม 2539) สอนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 คน จากนั้นรอจนภรรยาของกลุ่มตัวอย่างคลอดแล้วสอนที่แผนกหลังคลอดในโรงพยาบาลครบตามจำนวนที่ต้องการ คือ 30 คน จึงยุติการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างและสอนที่แผนกฝากครรภ์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่สอนในแผนกฝากครรภ์ที่เหลือ 9 คน มีกลุ่มตัวอย่าง 1 คน ที่ต้องออกจากโครงการวิจัยในการสอนในระยะหลังคลอดในโรงพยาบาล เนื่องจากทารกแรกเกิดมีภาวะเสี่ยงในขณะที่คลอด ทารกแรกเกิดถูกย้ายไปที่แผนกเด็กอ่อนและมีกลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดออกจากโครงการวิจัย เนื่องจากไม่สามารถจับคู่ได้ 1 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีก 7 คนที่เหลือ ยังไม่คลอดในระหว่างที่ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย

4. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม ชุดที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคล ชุดที่ 2 แบบทดสอบความรู้ และชุดที่ 3 แบบวัดเจตคติ จากนั้นผู้วิจัยให้บิดาในกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามการดูแลทารกแรกเกิดในแต่ละเรื่อง ในช่วงนี้ผู้วิจัยทำการสังเกตทักษะการดูแลทารกแรกเกิดและทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดก่อนทำการสอน

5. เริ่มการสอนบิดาทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเป็นคนสอนเองทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา ส่วนกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยสอนตามปกติ คือ สอนบิดาเพียงคนเดียวโดยไม่มีมารดาเข้าร่วมฟังด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะได้รับการสอนที่แผนกฝากครรภ์ 2 ครั้ง เนื้อหาการสอนเหมือนกันดังนี้

สอนครั้งที่ 1 เรื่อง

- การช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก
- การป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก
- การดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

สอนครั้งที่ 2 เรื่อง

- การทำความสะอาดร่างกายทารก (การอาบน้ำ การสระผม การเปลี่ยนผ้าอ้อม การสวมเสื้อผ้า)
- การดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย

6. เมื่อภรรยาของกลุ่มตัวอย่างในโครงการวิจัยคลอด ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมหลังคลอดในโรงพยาบาล เพื่อสอนและนิเทศหลังคลอด 2 ครั้ง โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้หุ่นจำลองร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา ส่วนกลุ่มควบคุมสอนตามปกติ

7. เมื่อแพทย์จำหน่ายกลับบ้าน ผู้วิจัยเว้นระยะให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ดูแลทารกแรกเกิดที่บ้านเป็นเวลา 3 วัน

8. ในระยะหลังคลอดที่บ้านวันที่ 4 ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมหลังคลอดที่บ้าน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ครั้งที่ 1 โดยสอนและนิเทศการดูแลทารกแรกเกิด ในเรื่องการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก, การป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก และการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก

9. ในระยะหลังคลอดที่บ้านวันที่ 5 ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมหลังคลอดที่บ้าน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ครั้งที่ 2 โดยสอนและนิเทศการดูแลทารกแรกเกิด ในเรื่อง การทำความสะอาดร่างกายทารก (การอาบน้ำ การสระผม การเปลี่ยนผ้าอ้อม การสวมเสื้อผ้า) และการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย

10. ภายหลังติดตามเยี่ยมที่บ้านครบ 2 ครั้ง ผู้วิจัยเว้นระยะให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ฝึกทักษะดูแลทารกแรกเกิดที่บ้านเป็นเวลา 1 สัปดาห์

11. ระยะเวลาที่ให้กลุ่มตัวอย่างฝึกทักษะการดูแลทารกแรกเกิดที่บ้าน 1 สัปดาห์ ผู้วิจัยติดตามเยี่ยมหลังคลอดที่บ้านอีก 1 ครั้ง เพื่อทดสอบหลังการสอน โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ชุดที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 อีกครั้งหนึ่ง
12. ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น ตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคม 2539 ถึงวันที่ 15 กันยายน 2539 รวม 3 เดือน 20 วัน (112 วัน)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลสถานภาพของบิดา วิเคราะห์โดยการแจกแจง และหาค่าร้อยละ ข้อมูลด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด วิเคราะห์โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด โดยการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 30 ราย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 70 ด้านการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 46.7 และ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 53.30 มีอาชีพทำนา ร้อยละ 40 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 40 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.30 เมื่อพิจารณาถึงลักษณะครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวชาย คิดเป็นร้อยละ 80 และภรรยาหลังคลอดบุตร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีบุตรเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.30 (ตารางที่ 1)
2. กลุ่มบิดาที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาหลังได้รับการสอนมีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และทักษะในการดูแลทารกแรกเกิด อยู่ในระดับดี แต่กลุ่มบิดาที่ได้รับการสอนตามปกติ มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ และทักษะในการดูแลทารกแรกเกิด อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 3)
3. คะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด ก่อนการสอนและหลังการสอน โดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา และการสอนตามปกติ พบว่า

3.1 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา บิดาในกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และทักษะของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 4)

3.2 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา บิดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และด้านการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย บิดามีคะแนนเฉลี่ยหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 5)

3.3 ก่อนและหลังการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา บิดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะเมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ด้านการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย และการมีปฏิสัมพันธ์ในขณะดูแลทารก บิดามีคะแนนเฉลี่ยหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 6)

3.4 ก่อนและหลังการสอนตามปกติ บิดาในกลุ่มควบคุมมี คะแนนเฉลี่ย ความรู้ และทักษะ ในการดูแลทารกแรกเกิดหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคะแนนเฉลี่ยเจตคติก่อนและหลังการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 7)

3.5 ก่อนและหลังการสอนตามปกติ บิดาในกลุ่มควบคุมมี คะแนนเฉลี่ย ความรู้ เมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก และด้านการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย โดยในด้านการทำความสะอาดร่างกายทารกบิดามีคะแนนเฉลี่ยความรู้ ภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารกและการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย บิดามีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ ภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน

คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารกและการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก บิดาในกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 8)

3.6 ก่อนและหลังการสอนตามปกติ บิดาในกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยทักษะเมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ด้านการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย และการมีปฏิสัมพันธ์ในขณะดูแลทารก บิดามีคะแนนเฉลี่ยทักษะหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 9)

4. คะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดก่อนและหลังการสอน ระหว่างกลุ่มทดลองซึ่งสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดกับกลุ่มควบคุมซึ่งสอนตามปกติ พบว่า

4.1 ก่อนการสอน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และทักษะ ในการดูแลทารกแรกเกิด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 10)

4.2 หลังการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา และการสอนตามปกติ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และทักษะ ในการดูแลทารกแรกเกิดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 11)

4.3 ก่อนการสอน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ เมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารกและการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 12)

4.4 หลังการสอน บิดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดในแต่ละด้านสูงกว่าบิดาในกลุ่มควบคุมในด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก การป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก และการดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อยหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการดูแลทารกแรกเกิดด้านการทำความสะอาดร่างกายทารกและด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริม

พัฒนาการของทารก บิดาทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยหลังการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 13)

4.5 ก่อนการสอน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนเฉลี่ยทักษะเมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก การดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อยและการมีปฏิสัมพันธ์ในขณะดูแลทารกแรกเกิด ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 14)

4.6 หลังการสอน บิดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะเมื่อจำแนกตามการดูแลทารกแรกเกิดในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก ด้านการทำความสะอาดร่างกายทารก ด้านการป้องกันการติดเชื้อแก่ทารก ด้านการดูแลด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก การดูแลทารกเพื่อป้องกันอาการผิดปกติที่พบบ่อย และการมีปฏิสัมพันธ์ในขณะดูแลทารกด้านการดูแลหลังการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการมีปฏิสัมพันธ์ด้านการมองบิดาในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยหลังการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) (ตารางที่ 15)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการสอน โดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาต่อความรู้ เจตคติ และทักษะของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิด สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน ได้ดังนี้คือ

สมมติฐานที่ 1 ความรู้ เจตคติ และทักษะของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดภายหลังได้รับการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาสูงกว่าก่อนการสอน

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ เจตคติ และทักษะของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดภายหลังได้รับการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิด ร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า การสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา เป็นหลักการสอนที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ผลและมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง จะเห็นได้จากการที่บิดาที่ได้รับการสอนโดยวิธีนี้ มีความรู้

เจตคติ และทักษะในการดูแลทารกแรกเกิดเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะเนื้อหาที่ผู้วิจัยจัดให้ผู้เรียน เป็นการจัดโดยยึดหลักความต้องการและประโยชน์ของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะได้รับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเรดแมน (Redman, 1976) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การสอนในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการหรือพอใจจะทำให้เกิดแรงจูงใจเพื่อฝึกฝนในการเรียนมากขึ้น มีความตั้งใจในการรับฟัง พยายามจำหรือแก้ปัญหามากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็วขึ้น เนื้อหาการสอนซึ่งผู้วิจัยจัดสอนบิดาในครั้งนี้ จะประกอบด้วย การดูแลทารกแรกเกิด ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่บิดาที่มีบุตรคนแรกจำเป็นต้องเรียนรู้ เพราะการมีความรู้จะเพิ่มความมั่นใจ ลดความเครียด ความคับข้องใจ ที่เกิดขึ้นในบิดาคคนใหม่ได้ (Jordan, 1990)

ตามแนวคิดของบลูม (Bloom, 1956) การที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนด้านพุทธิพิสัยนั้น ผู้สอนต้องมีการจัดแนวการเรียนการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นของความรู้และสติปัญญาของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งผู้วิจัยมีหลักในการสอนโดยจัดสอนในห้องเรียนที่จัดเป็นสัดส่วนเพื่อลดสิ่งรบกวนต่อสมาธิในการเรียนของผู้เรียนให้มากที่สุด ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการสอน เพื่อพัฒนาความรู้ของผู้เรียน (บุญเฉลา สุริยวรรณ 2533 อ้างถึงใน อภรณ์ ใจเที่ยง, 2537) การสอนตามแผนการสอนซึ่งจัดทำขึ้นจะมีทั้งบรรยาย สาธิต ให้ฝึกปฏิบัติ และให้มีการพูดคุยกันระหว่างผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตั้งแต่ในระยะก่อนคลอดและเมื่อเข้าสู่ระยะหลังคลอด เมื่อผู้เรียนต้องทำกิจกรรมการดูแลทารกแรกเกิด ในระยะนี้ผู้เรียนจะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในชั้นเรียนเมื่อก่อนคลอดไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทำให้เกิดการวิเคราะห์และเห็นคุณค่าของความรู้ที่ได้เรียนมาอย่างแท้จริง

ในระยะก่อนคลอด ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนฝึกหัดการดูแลทารกแรกเกิดโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดเป็นอุปกรณ์การสอน ซึ่งเป็นสื่อการสอนที่ใกล้เคียงกับทารกแรกเกิดจริง ๆ มากที่สุด ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของเดล (Dale, 1969) ที่กล่าวไว้ว่า มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีขึ้นหากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ รูปธรรม และการเรียนรู้จะน้อยลงหากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์นามธรรม ซึ่งการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้ในสถานการณ์จำลองไปสู่สถานการณ์จริงได้ และปฏิบัติได้ถูกต้อง สอดคล้องกับขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ของ กานเย่ ในขั้นการนำความรู้ออกมาใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ที่สุด โดยผู้เรียนจะนำความรู้ที่เก็บสะสมไว้ออกมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง (Gagne, 1977 อ้างถึงใน อรพันธ์ หาญยุทธ, 2532) และการฝึกปฏิบัติในงานสุขภาพอนามัย จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้

ผู้เรียนได้สัมผัส ลงมือปฏิบัติกระทำด้วยตนเอง จะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ ความรู้จะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม มีการเขียนแบบ ดึงคิดของถูก และสะสมประสบการณ์ในการ ปฏิบัติบ่อยครั้งในระยะเวลาหนึ่ง ดังเช่นรูปแบบการดำเนินการวิจัยของผู้วิจัยที่สอนในระยะ ก่อนคลอดที่แผนกฝากครรภ์ ให้ผู้เรียนฝึกกระทำหรือจนถึงระยะหลังคลอด และเว้นช่วงเวลา ให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะในเนื้อหาที่เรียน ซึ่งได้แก่ การดูแลทารกแรกเกิดเองที่บ้าน โดยผู้วิจัย ติดตามสอน นิเทศ และเยี่ยมบ้านเป็นระยะ จากการกระทำซ้ำ ๆ ต่อเนื่องเป็นเวลานาน จะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญในทักษะนั้น เริ่มทำได้มากขึ้น คล่องแคล่ว ชุ่มนวล และทำได้ ดีขึ้น จนเป็นอัตโนมัติ (Simpson 1971 อ้างถึงใน วรศักดิ์ เพ็ชรชอบ, 2527) ประกอบกับ การเรียนการสอนได้จัดให้มีการคนเข้ามามีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ในขณะที่เรียนด้วยการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนที่เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนจะเป็นการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากกันและกัน ดังเช่นการเรียนรู้อัจฉริยะของ บิดามารดาในเรื่องการดูแลทารกแรกเกิดซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับทารกซึ่งเป็นเรื่องที่บิดามารดาสนใจ ซึ่งเป็นการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลอันเป็นแนวทางในการสอนเพื่อพัฒนาเจตคติวิธีหนึ่ง (สงัด อุทรนันท์ 2529 อ้างถึงใน อภรณ์ ใจเที่ยง, 2537) ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เพื่อให้ได้ ประโยชน์จากการเรียน แล้วนำไปปฏิบัติต่อทารกอย่างถูกต้อง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บิดามารดา มีความภาคภูมิใจ ความพึงพอใจในประสบการณ์การเป็นบิดาครั้งแรก รักและปรารถนาที่จะ เรียนอย่างเต็มใจ มีความสุขกับการมีปฏิสัมพันธ์ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และการที่บิดาได้มี ส่วนร่วมในการดูแลทารกแรกเกิด โดยมีมารดาเป็นผู้คอยช่วยเหลือสนับสนุน จะลดความรู้สึกล ังใจคุณค่าและช่วยให้บิดาปรับตัวเพื่อเข้าสู่การเป็นบิดาได้อย่างราบรื่นและเหมาะสม (Henderson and Brouse, 1991) ส่งเสริมให้บิดามีเจตคติที่ดีต่อการดูแลทารกแรกเกิดอีกด้วย

สมมติฐานที่ 2 ความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแลทารกแรกเกิดใน กลุ่มบิดาที่ได้รับการสอน โดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดา และมารดาภายหลังการสอนสูงกว่ากลุ่มบิดาที่ได้รับการสอนตามปกติ

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติ และทักษะ ของบิดาในการดูแล ทารกแรกเกิดในกลุ่มบิดาที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาภายหลังการสอนสูงกว่าบิดาในกลุ่มที่ได้รับการสอนตาม ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยซึ่งสามารถอภิปราย ได้ว่า ในการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะของผู้เรียนนั้น ผู้สอนต้องมีแนวทางที่มี แบบแผน กล่าวคือ ต้องมีการประเมินความต้องการของผู้เรียน ตรวจสอบเนื้อหาว่ามีความ

สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเพียงใดที่จะช่วยจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาที่เรียน ต้องมีเทคนิควิธีการสอนที่เอื้อต่อความจำ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีและต้องเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม การจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงมากที่สุด โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง เป็นลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้มาก (ชาดูชัย ศรีไสยเพชร, 2525 ; สุทิน บุญชูวงศ์, 2531) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งสอนในทิศทางที่มีบุตรคนแรก ในการสอนผู้วิจัยมีการเตรียมแผนการสอนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีการวางแผนเตรียมสอนล่วงหน้าทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผล และวิธีการสอนที่ผู้วิจัยใช้สอนในครั้งนี้คือ การให้ผู้เรียน หมายถึง บิดาและมารดามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในขณะที่เรียน และให้บิดามีปฏิสัมพันธ์กับทารกแรกเกิด รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนในระหว่างเรียนเป็นการที่ผู้เรียน 2 คน กระทำกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับจากกันและกัน ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) และในการสอนผู้วิจัยเลือกสื่อการสอนคือ หุ่นจำลองทารกแรกเกิด ซึ่งเป็นสื่อการสอนที่จัดอยู่ในกรวยประสบการณ์ขั้นที่สอง รองจากประสบการณ์จริง ในการนี้จะทำให้บิดาซึ่งเป็นผู้เรียนได้สัมผัสเรียนรู้การดูแลทารกแรกเกิด โดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดแทนทารกจริง ให้บิดาได้คุ้นเคยกับการปฏิบัติกรดูแลทารกในแต่ละกิจกรรมก่อนที่จะปฏิบัติกับทารกจริง และผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการสอนอย่างต่อเนื่อง ให้เวลาแก่ผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติ จนเกิดความชำนาญและทักษะในการดูแลทารกแรกเกิด ซึ่งผู้วิจัยติดตามสอนอย่างต่อเนื่องโดยใช้แนวคิดของคลิต (Kline, 1981) ในเรื่องการดูแลต่อเนื่องเพื่อเน้นการให้บริการสุขภาพอย่างต่อเนื่องและสมบูรณ์แบบ โดยใช้ในรูปแบบของการนิเทศเพื่อติดตามช่วยเหลือกระตุ้นส่งเสริมให้บิดามีความมั่นใจในการดูแลทารกแรกเกิด สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมในระยะก่อนคลอดไปยังสถานการณ์ในระยะเวลาหลังคลอดได้ดี จึงมีผลทำให้บิดาเกิดการตอบสนองหลังการสอนได้ดี มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ สูงกว่าก่อนการสอน สิ่งที่ได้จากการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา คือ คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะทุกกิจกรรมของบิดาภายหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกทักษะจนเกิดความชำนาญในการปฏิบัติภายใต้การนิเทศการแนะนำจากผู้วิจัยเป็นระยะ และเมื่อบิดาอยู่บ้านการฝึกนี้จะทำโดยมีผู้คอยช่วยเหลือคือมารดา ซึ่งทั้งบิดามารดาต่างก็เคยเรียนเนื้อหาเหล่านี้ร่วมกันมาแล้ว จึงเปรียบเสมือนคู่คิดคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อฝึกปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น และมีผลทำให้การเรียนรู้มั่นคงทนถาวร (Hilgard and Bower, 1975)

และผลการวิจัยในครั้งนี้ บิดาได้ฝึกปฏิบัติกับหุ่นจำลองทารกแรกเกิดก่อน ตั้งแต่อยู่ในระยะตั้งครรภ์ ก่อนคลอด ร่วมกับมารดา มีการปรึกษาหารือ ภายใต้งานนิเทศของผู้วิจัย สิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้บิดาเกิดความพึงพอใจ สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเมื่อบิดาต้องปฏิบัติจริงกับทารกแรกเกิด ภายหลังจากคลอด การที่บิดาได้มีโอกาสเรียนรู้มาก่อน สัมผัสหุ่นจำลองทารกแรกเกิดมาก่อน จะทำให้เมื่อเข้าสู่สถานการณ์จริง บิดาสามารถทำได้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เคอร์ทีส และโรเบิร์ต (Curtis and Robert 1972 อ้างถึงใน นิรามัย อุสาหะ, 2533) ซึ่งใช้สถานการณ์จำลองในการสอน เพื่อฝึกทักษะการประเมินความต้องการของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และคุ้นเคยก่อนการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงมากกว่าการสอนตามปกติ สอดคล้องกับ สุภา อยู่ยี่น (2531) พบว่า มารดาที่ได้รับการสอนโดยสถานการณ์จำลองจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า มารดาที่ได้รับการสอนตามปกติ และ นิรามัย อุสาหะ (2534) พบว่า มารดาที่ได้รับการสอนเรื่องการปฏิบัติตัวหลังคลอด โดยวิธีบรรยาย ร่วมกับสถานการณ์จำลอง มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัว สูงกว่ามารดาที่ได้รับการสอนตามปกติ

3. เมื่อพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์ในขณะดูแลทารกแรกเกิดของบิดาที่ได้รับการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา พบว่า บิดามีคะแนนเฉลี่ยการมีปฏิสัมพันธ์หลังสอนสูงกว่าก่อนการสอนและสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการมีปฏิสัมพันธ์ภายหลังการสอนของบิดาที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอภิปรายได้ว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกจะมีการตอบสนองต่อการรับบทบาทไม่แตกต่างจากมารดา จะมีความเครียด ตื่นเต้น สับสน และมีความแปรปรวนทางอารมณ์เหมือนกับมารดา (May and Mahlmeister, 1994) ในระยะหลังคลอดจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยากมากสำหรับผู้ชายที่จะดูแลเด็กก่อน จะมีความเครียด วิตกกังวล เกี่ยวกับธรรมชาติของทารกแรกเกิด สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ภายหลังคลอด ดังที่ คลอสและเคนเนล (Klaus and Kennell, 1982) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันระหว่างบิดามารดาและทารก คือ ปัจจัยด้านบิดามารดาเกี่ยวกับการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และระหว่างคู่สมรส ปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ความสามารถในการทนทานต่อภาวะเครียด และความต้องการความสนใจและการช่วยเหลือจากผู้อื่นของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน รวมถึงพฤติกรรมการดูแลบุตรก็แตกต่างกันด้วย ปัจจัยด้านทารก ภาวะสุขภาพของทารกก็มีผลเช่นกัน และปัจจัยด้านโรงพยาบาล แนวทางการให้บริการ กฎระเบียบของโรงพยาบาลจะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและทารกได้มาก ซึ่งในระยะหลังคลอดจะเป็นระยะที่มีความไวต่อการเกิดความผูกพันระหว่างบิดามารดาและทารก

มากที่สุด สัมพันธภาพระหว่างบิดาและทารกจะราบรื่นเพียงใด นโยบายของโรงพยาบาลก็มี
 ส่วนอย่างมาก

และการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยประเมินแล้วว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับทารกแรกเกิด
 การเตรียมบิดาอย่างมีแบบแผนเพื่อรับบทบาทบิดา เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ที่ต้องปฏิบัติต่อ
 บิดาคนใหม่ เนื้อหาในการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับทารกแรกเกิด รูปแบบและวิธีการ
 สอนจะใช้รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์กับคู่สมรสคือมารดา ใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดแทนทารก
 จริง ในช่วงที่มารดายังไม่คลอด เพื่อให้บิดามีความคุ้นเคย หัดปฏิบัติ สัมผัสหุ่นจำลองก่อนที่จะ
 จะสัมผัสหรือดูแลทารกแรกเกิดจริง ๆ ในขณะฝึกปฏิบัติ ผู้วิจัยให้มารดาคอยช่วยเหลือ ภายใ
 การนิเทศของผู้วิจัย เมื่อถึงระยะหลังคลอด ผู้วิจัยจัดสภาพแวดล้อมทางโรงพยาบาลให้เอื้อต่อ
 การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและทารกโดยมีห้องสอนโดยเฉพาะ เมื่อมารดาคลอด
 บุตรภายหลังคลอด 12 ชั่วโมงขึ้นไป ผู้วิจัยจะเริ่มการสอนและนิเทศอีกครั้ง นำบิดามารดาและ
 ทารกมายังห้องสอน เปิดโอกาสให้บิดามารดามีการพูดคุยกัน และพูดคุยกับทารก รูปแบบการ
 ดำเนินการวิจัยที่กล่าวมาแล้วสอดคล้องกับแนวคิดของ คลอสและแคนเนล (Klaus and
 Kennell, 1982) ที่เขียนไว้ข้างต้น การสอนบิดาจะใช้เวลาเตรียมตั้งแต่ในระยะฝากครรภ์
 เรื่อยมาจนหลังคลอด เมื่อบิดาเผชิญกับสถานการณ์จริง จะมีผู้วิจัยคอยแนะนำ ให้กำลังใจ
 ชมเชย ปลอบโยนเมื่อบิดารู้สึกไม่มั่นใจ ในขณะที่เดียวกันบิดาก็มีมารดาคอยให้กำลังใจ
 ช่วยเหลืออยู่ใกล้ ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้บิดาลดความเครียดและความวิตกกังวล เพิ่มความมั่นใจ
 มากขึ้นในการรับบทบาทบิดา สอดคล้องกับการศึกษาของ เซนซูลโล (Censullo, 1994) ที่
 ได้ฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาที่เป็นวัยรุ่นและทารก เกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดา
 มารดาและการรับรู้ในบทบาทบิดา พบว่า บิดามารดากลุ่มทดลองภายหลังการฝึกปฏิสัมพันธ์มี
 ระดับความรับผิดชอบและการรับรู้ในบทบาทบิดามารดาเพิ่มขึ้น นิรมล ศรีธานี (2531) พบว่า
 ภายหลังการให้คำแนะนำแก่บิดา บิดาจะมีคะแนนบทบาทของการเป็นบิดาและสัมพันธภาพ
 ระหว่างบิดากับทารกภายหลังคลอดสูงกว่ากลุ่มบิดาที่ไม่ได้รับการแนะนำอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติ อาริยา เศรษฐไมตรีจิตต์ (2538) พบว่า ภายหลังการส่งเสริมสัมพันธภาพภายหลังคลอด
 บิดาจะมีคะแนนความผูกพันระหว่างบิดาและทารกภายหลังคลอด 3 วัน และ 1 เดือน สูงกว่า
 กลุ่มบิดาที่ไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และบังอร สุภวิทพัฒนา (2536)
 ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้พัฒนาการของบิดา การสนับสนุนจากคู่สมรสกับ
 พฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของบิดา พบว่า การรับรู้พัฒนาการของบิดา การสนับสนุนจากคู่สมรส
 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของบิดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. หลังการสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดาในกลุ่มทดลองและหลังการสอนตามปกติในกลุ่มควบคุม เมื่อพิจารณาการมีปฏิสัมพันธ์เป็นรายด้าน พบว่า

4.1 ด้านการพูด บิดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการมีปฏิสัมพันธ์สูงกว่าบิดาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถอธิบายได้ว่า การพูดคุยที่บิดามีต่อมารดาและทารกที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการสอนโดยตรง เนื้อหาของการมีปฏิสัมพันธ์โดยเฉพาะการพูดตามแผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นและพบได้เสมอในการสื่อสารภายในครอบครัวทั่วไป เพียงแต่บิดาไม่ได้ปฏิบัติเป็นแบบแผนและไม่ได้คำนึงถึงความสำคัญของการพูดคุยว่ามีประโยชน์อย่างไร ซึ่งตรงจุดนี้ผู้วิจัยได้มีการสังเกตข้อมูลเบื้องต้นเหล่านี้มาก่อนที่จะสร้างเครื่องมือวิจัย พร้อมกับผสมผสานความรู้และการค้นคว้า งานวิจัยใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัวให้ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของครอบครัวมากขึ้น จึงได้มีการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีแบบแผนขึ้นมา และในการที่บิดามีการพูดคุยกับมารดาและทารกมากขึ้นก็เนื่องมาจากบิดามีความรู้จากการเรียนว่าในขณะที่ดูแลทารกแรกเกิดจะต้องชวนทารกพูดคุยในเรื่องใดบ้าง ในขณะที่เรียนบิดาจะทราบถึงประโยชน์ของการพูดคุยกับทารกว่ามีผลต่อพัฒนาการของทารก ซึ่งเพียงแต่บิดาได้ทราบเท่านั้นว่า การพูดคุยมีผลต่อพัฒนาการของทารก บิดาทุกคนจะมีความกระตือรือร้น ใฝ่ในการศึกษา อยากรเรียนรู้เพื่อที่จะปฏิบัติได้ถูกต้อง เนื่องจากการเจริญวัยของทารกทั้งทางกายและจิตใจเป็นขบวนการของบิดามารดาทุกคน การสอนในเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องการรู้จัดเป็นหลักการสอนที่ดีโดยพื้นฐาน จัดเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความพร้อมทางอารมณ์ สำหรับการเรียนรู้ (Redman, 1976) และการที่บิดาพูดคุยกับทารกมากขึ้น ก็เนื่องจากการที่บิดามีความสนุกสนานในการสร้างปฏิสัมพันธ์เมื่อทารกเกิดการตอบสนอง มีการรับรู้ และสื่อความต้องการของตนเองให้บิดาทราบได้ เช่น การยิ้ม การทำเสียง ซึ่งจะทำให้บิดาเกิดความพึงพอใจ มีปฏิภริยาโต้ตอบกลับเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ในขณะที่ดูแลทารก (Barnard, 1978 cited in Nichols and Humenick, 1988) และสิ่งที่ได้จากการสังเกตในขณะที่สอน พบว่า ตัวทารกแรกเกิดเองก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ในสถานการณ์ขณะทำความสะอาดร่างกายทารก (การอาบน้ำ การสระผม การเปลี่ยนผ้าอ้อม และการสวมเสื้อผ้า) จากการสังเกตที่ได้บิดาจะใช้คำพูดและทำเสียงในความถี่สูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์อื่น ๆ เนื่องจากในขณะที่อาบน้ำความเย็นของน้ำจะทำให้ทารกแรกเกิดส่งเสียงร้อง ในช่วงนี้บิดาจะพยายามใช้คำพูดและทำเสียงเพื่อปลอบโยนให้ทารกหยุดร้อง ซึ่งบิดาในกลุ่มทดลองมีเนื้อหาของารพูดคุยกับทารกได้มาก เพราะมีความรู้ซึ่งได้จากการเรียน

4.2 ด้านการมอง บิดาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ย การมีปฏิสัมพันธ์ด้านนี้ภายหลังการสอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อภิปรายได้ว่าในสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์มี 3 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์การช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารก สถานการณ์การทำความสะอาดร่างกายทารก และสถานการณ์การดูแลด้านจิตใจ และการส่งเสริมพัฒนาการของทารก จะมีอยู่ 2 สถานการณ์ที่รูปแบบของการปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มเหมือนกัน คือ สถานการณ์ การช่วยเหลือมารดาให้นมแก่ทารกและสถานการณ์การทำความสะอาดร่างกายทารก กล่าวคือ ในขณะที่ทารกดูคนมารดาพฤติกรรมกรรมการมองของบิดาทั้ง 2 กลุ่มจะมองเหมือนกัน คือ มอง ทารก มองนาน ๆ สายตาของบิดาและมารดาจะจับอยู่ที่ทารก ถึงแม้ว่าบิดาในกลุ่มทดลองจะมีการพูดคุยกับมารดาในเรื่องที่เกี่ยวกับทารก แต่สายตาของบิดาและมารดาก็ยังคงจับอยู่ที่ทารก เช่นเดิม และสถานการณ์การทำความสะอาดร่างกายทารกก็เช่นกันในขณะที่ อาบน้ำ สระผม แต่งตัวให้ทารก สายตาของบิดาและมารดาทั้ง 2 กลุ่ม จะมองที่ทารกตลอดเวลา ดังนั้นความถี่ ของการมองใน 2 สถานการณ์นี้ของบิดาทั้ง 2 กลุ่มจึงไม่แตกต่างกัน ส่วนสถานการณ์การดูแล ด้านจิตใจและการส่งเสริมพัฒนาการของทารก ถึงแม้ว่าพฤติกรรมกรรมการมองในสถานการณ์นี้ ของบิดาทั้ง 2 กลุ่มจะแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกสถานการณ์ บิดาในกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่ม ก็มีพฤติกรรมกรรมการมองไม่แตกต่างกันตามนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดิม

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในขั้นตอนการจับฉลาก เพื่อจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม ควรหลีกเลี่ยงการให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้จับ เพราะอาจเกิดผลแทรกซ้อนเนื่องจากปฏิกิริยาของกลุ่มตัวอย่างต่อการดำเนินการวิจัย
2. จากผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้หุ่นจำลองทารกแรกเกิดร่วมกับการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดา ทำให้บิดามีความรู้ เจตคติ และทักษะ ในการดูแลทารก แรกเกิดเพิ่มมากขึ้นและมากกว่าการสอนตามปกติ ดังนั้นผลการวิจัยนี้สามารถนำมาใช้ในทาง ปฏิบัติได้ โดยผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ สำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลและ พยาบาลไว้ดังนี้คือ

2.1 ที่แผนกฝากครรภ์ ควรจัดเป็นโครงการอบรมพ่อ-แม่ เพื่อการเลี้ยงดูลูก โดยเนื้อหาในการอบรมเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดทุกเรื่อง เน้นพิเศษในเรื่องการส่งเสริม พัฒนาการของลูกตั้งแต่อยู่ในครรภ์และการฝึกทักษะการอุ้ม การอาบน้ำ โดยเฉพาะการ ส่งเสริมพัฒนาการของลูกตั้งแต่อยู่ในครรภ์เป็นสิ่งที่บิดามารดาในโครงการวิจัยให้ความสนใจ

และให้ความร่วมมือดีมาก บิดามารดาหลายคู่ที่ปฏิบัติได้ดีเกินความคาดหมาย ซึ่งโครงการนี้ นอกจากกลุ่มเป้าหมายคือบิดา-มารดาแล้ว อาจเป็นเจ้าหน้าที่สถานีนามัชจากตำบลต่างๆ เข้าฝึกอบรมเพื่อไปความรู้ไปสอนให้หญิงมีครรภ์มีฝากครรภ์ตามสถานีนามัชในชุมชนต่างๆ ได้

2.2 ที่แผนกหลังคลอด จัดบิดามารดาหลังคลอดเข้ารับฟังการสอนเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิด จะสอนเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ แต่ต้องสอนอย่างมีแบบแผน และสม่ำเสมอทุกวัน โดยสอนในช่วงบ่าย 14.00-15.00 น. กรณีที่พยาบาลมีเวลาน้อย อาจสอนโดยให้บิดา-มารดา สุวีดีโอ จากนั้นให้ปฏิบัติตามภายใต้การดูแลของพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาผลของการฝึกปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและทารกในครรภ์ จากนั้นติดตามดูพัฒนาการของเด็กในระยะหลังคลอดในแต่ละช่วงอายุ
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของบิดามารดาและทารก กับความรู้ที่รับรู้ผิดชอบต่อบทบาทบิดาของบิดาที่มีบุตรมากกว่า 1 คนขึ้นไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย